

Statsbudsjettet 2018

Forskning og høyere utdanning i budsjettproposisjonen for 2018

Realnedgang i bevilningene til forskning og utvikling i 2018

Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018 vil bety følgende for forskning og høyere utdanning:

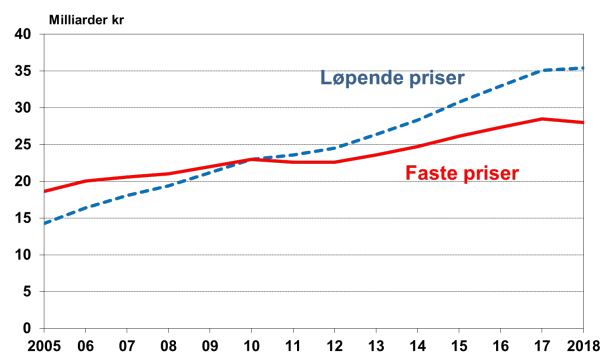
- *De samlede bevilningene i Prop. 1 S (2017-2018) til forskning og utviklingsarbeid (FoU) er anslått til 35,4 mrd. kr. Det er snaut 300 mill. kr mer enn i vedtatt budsjett 2017. Det gir en nominell vekst på 0,8 prosent og en realnedgang på 1,7 prosent. På 2000-tallet er det kun ett år tidligere at FoU-bevilningene har hatt realnedgang (2011).*
- *Etter at FoU-bevilningenes andel av brutto nasjonalprodukt (BNP) gjorde et sprang fra 0,90 prosent i 2014 til 0,99 prosent i 2015, økte andelen kraftig til 1,06 prosent i 2016 og 2017. I 2018 går imidlertid anslått BNP-andel ned til 1,04 prosent. FoU-bevilningenes andel av statsbudsjettet er omtrent den samme som i 2017, som er høyere enn noen gang tidligere.*
- *Mye av veksten i 2017 var knyttet til store bevilgninger på poster uten direkte effekt på volumet på ordinær FoU-virksomhet (forskningsfartøy, bygg, fondsinntekter innlemmet i statsbudsjettet). Mye av nedgangen i 2018 skyldes bortfall av eller reduksjon i flere av de samme bevilningene (forskningsfartøy, bygg). På grunn av en teknisk endring i bevilgningen til vitenskapelig utstyr i 2017 økes denne bevilgningen i 2018 med om lag 480 mill. kr, mens volumøkningseffekten kun tilsvarer 175 mill. kr.*
- *Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning følges opp med økte bevilgninger til vitenskapelig utstyr med 175 mill. kr og støttetiltak for deltakelse i EU-forskning med 79 mill. kr. Det opprettes ingen nye rekrutteringsstillinger i 2018, etter at målet om 500 stillinger innen 2018 ble overoppfylt allerede i 2017.*
- *Av Langtidsplanens langsiktige prioriteringer er det særlig verdensledende forskningsmiljøer og muliggjørende teknologier som i 2018 tilgodeses med større vekstposter på i alt hhv. 95 og 65 mill. kr. Det er også flere vekstposter under prioriteringen hav.*
- *Det er i 2018 nedgang i bevilningene til næringsrettet FoU, for en stor del fordi de særskilte tiltakspakkene for økt sysselsetting/mot ledighet i 2016 og 2017 ikke videreføres i 2018. SkatteFUNN-ordningen brukes av stadig flere bedrifter, og provenytapet knyttet til ordningen fortsetter å øke kraftig fra år til år, og anslås i 2017 (4,3 mrd. kr) å bli mer enn dobbelt så høyt som i 2014 (2,1 mrd. kr), samtidig som veksten antas å fortsette i 2018.*
- *Det er en realvekst i rammebevilgningen til universiteter og høyskoler på 1,7 prosent, ned fra 2,6 prosent i 2017. Veksten er i de resultatbaserte bevilningene med åpen ramme.*
- *Regjeringen viderefører for fjerde år på rad sin politikk for avbyråkratisering og effektivisering med forslag om et generelt kutt på 0,5 prosent i alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet. Akkumulert utgjør kuttet nær 3 prosent.*

1 Hovedbilde forskning:

- En mindre realnedgang i FoU-bevilgningene, Langtidsplanens tallfestede mål oppfylt

Budsjettforslaget for 2018 fra Regjeringen Solberg vil anslagsvis gi en samlet bevilgning til forskning og utviklingsarbeid (FoU) på 35,4 mrd. kr.¹ Det er nominelt snaut 300 mill. kr høyere enn saldert budsjett for 2017, som tilsvarer en vekst på 0,8 prosent. Proposisjonen legger til grunn en pris- og lønnsvekst i sektoren i 2018 på 2,5 prosent. Budsjettet for 2018 har dermed en realnedgang i forhold til 2017 på 1,7 prosent. I 2017 var realveksten på 4 prosent.

Budsjettet for 2018 vil kunne komme til å bryte med hovedmønsteret for FoU-bevilgningenes utvikling tilbake til 2000, da det gjennomgående har vært en realvekst i de årlige bevilgningene, og som dessuten har vært betydelig i de fleste årene. Unntakene er 2011 og altså eventuelt 2018, begge med en realnedgang i underkant av to prosent, mens det var nullvekst i FoU-bevilgningene for 2003 og 2012.

Figur 1 Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 2005-2018, i løpende priser og faste 2010-priser. Kilde: NIFU, Prop. 1 S (2017-2018)

Budsjettet for 2017 inneholdt flere store vekstposter som ikke har direkte effekt på volumet på ordinær FoU-virksomhet. Disse postene er falt bort eller er vesentlig lavere i budsjettforslaget for 2018. I Nærings- og fiskeridepartementets (NFD) budsjett for 2017 var veksten omtrent tilsvarende sluttbevilgningen til bygging av nytt isgående forskningsfartøy («Kronprins Haakon»). Ferdigstillelsen av fartøyet innebærer at bevilgningen på posten reduseres med om lag 970 mill. kr i 2018. En nedgang i FoU-bevilgningen fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) på vel 215 mill. kr skyldes lavere

bevilgninger til bygg i UH-sektoren. I 2017 vokste denne bevilgningen med 230 mill. kr.

I 2017 ble det foretatt en teknisk reduksjon i bevilgningen til vitenskapelig utstyr på 300 mill. kr. Denne reduksjonen er tilbakeført i 2018, noe som innebærer at den aktuelle posten har en vekst på 480 mill. kr, mens den reelle økningen i aktivitetsvolum på formålet kun tilsvarer 175 mill. kr.

Kunnskapsdepartementets (KD) budsjett har en vekst på om lag 1,3 mrd. kr. Av dette utgjør 315 mill. kr. rammeoverføring til Forskningsrådets virksomhetsbudsjett under KD fra departementer som kanaliserer midler gjennom Forskningsrådet (se kap. 5).

Den budsjetterte bevilgningen i 2017 til EU-kontingent var betydelig lavere enn budsjettert i 2016. I 2018 er det budsjettert med samme nominelle beløp som i 2017.

En vekst i Landbruks- og matdepartementets (LMD) budsjett i 2017 skyldtes at en forskningsavgift på landbruksprodukter ble tatt inn i statsbudsjettet dette året. I 2018 er det nominell nullvekst i departementets FoU-bevilgning.

Både i 2016 og 2017 ble en betydelig del av veksten i FoU-bevilgningene gitt som særskilte, midlertidige bevilgninger under de såkalte «tiltaksprogrammene for økt sysselsetting/mot ledighet». FoU ble tilgodesett med bevilgninger under tiltaksprogrammene på omlag 470 mill. kr i 2016 og vel 400 mill. kr i 2017. I budsjettet for 2018 bortfaller tiltaksprogrammet. Dette berører i første rekke FoU-bevilgningene over Olje- og energidepartementet (OED) (100 mill. kr: Demo2000, ENERGIX) og NFD (230 mill. kr: kommersialisering, BIA, miljøteknologi). Disse departementene har nedgang i sine FoU-bevilgninger i 2018, der den kraftige nedgangen for NFD i særlig grad er knyttet til bygging av forskningsfartøy som bortfaller i 2018.

Det er i 2018 noe realvekst (snaut to prosent) i FoU-bevilgningene under Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og Utenriksdepartementet (UD). Realveksten er betydelig, omkring 7 prosent, i bevilgningene under Klima- og miljødepartementet (KLD) og Samferdselsdepartementet (SD) når det korrigeres for rammeoverføring av midler til Forskningsrådets virksomhetsbudsjett. Noe av veksten under KLD skyldes

¹ I dette notatet er Regjeringens egne anslag over bevilgningene til FoU lagt til grunn. Tall for samlede bevilgninger er hentet fra tabell på s. 277 i Prop. 1 S (2017-2018) for KD. Ved sammenligninger med 2017 er saldert budsjett for 2017 lagt til grunn.

overføring av ansvaret for Meteorologisk institutt fra KD til KLD.

Regjeringen viderefører sin politikk for avbyråkratisering og effektivisering og foreslår et generelt kutt på 0,5 prosent i alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet. Det er samme prosentstørrelse som opprinnelig foreslått i budsjett-

forslagene for 2015, 2016 og 2017. Men i alle tidligere år er satsen økt gjennom tilleggsforslag og/eller budsjettavtaler mellom regjerings- og samarbeidspartiene til 0,6 prosent i 2015, 0,7 prosent i 2016 og 0,8 prosent i 2017. Det akkumulerte kuttet nærmer seg 3 prosent.

2 Hovedbilde høyere utdanning:

- Fortsatt realvekst i bevilgningene til høyere utdanning

Basisbevilgningene til universiteter og høyskoler utgjør i 2018 om lag 35,8 mrd. kr. Det gir en nominell vekst i forhold til 2017 på vel 1,2 mrd. kr eller 3,8 prosent. Det er lagt til grunn en lønns- og prisvekst i sektoren på 2,7 prosent. Realveksten i 2018 blir etter det 1,1 prosent, mot 2,6 prosent i 2017.

Faktorer som særlig bidrar til vekst er:

- Økt uttelling på utdanningsinsentivene, 218 mill. kr.
- Videreføring av økt studiekapasitet i tidligere budsjetter, 203 mill. kr.
- Helårseffekt av nye rekrutteringsstillinger opprettet i 2017, 123 mill. kr
- 60 nye studieplasser og opptrapping av 500 studieplasser i IKT, 32 mill. kr

Bevilgninger til utstyr, inventar mv. og andre utgifter knyttet til lokaler er samlet i underkant av 160 mill. kr lavere enn i 2017.

I tillegg kommer 2,1 mrd. kr til universitets- og høyskolebygg over KMDs budsjett, som er vel 550 mill. kr lavere enn i saldert budsjett for 2017. Det klart største byggeprosjektet er NMBU og Veterinærinstituttet på Ås med en bevilgning i 2018 på 1,7 mrd. kr, som er litt mer enn i 2017. Det bevilges 45 mill. kr som startbevilgning for bygging av livsvitenskapsbygget ved Universitetet i Oslo.

I tilknytning til gjennomføringen av struktur-reformen i høyere utdanning ble det i 2017 bevilget 150 mill.kr over universitetenes og høyskolenes budsjetter (kap. 260) til samarbeid, arbeidsdeling, konsentrasjon og sammenslåing (SAKS). Bevilgningen videreføres i 2018 med 145 mill. kr. På lengre sikt skal «strukturmidlar brukast til andre kvalitetstiltak i tråd med Meld. St. 16 (2016–2017) *Kultur for kvalitet i høyere utdanning* («kvalitetsmeldingen»).» I 2018 skal 5 mill. kr benyttes til oppbygging av nasjonal arena for utdanningskvalitet, i tråd med forslag i kvalitetsmeldingen.

Regjeringen viderefører tidligere års generelle kutt for effektivisering og avbyråkratisering. Det foreslåtte kuttet er i 2018 på 0,5 prosent, det samme som foreslått i 2017, men kuttet økte til 0,8 prosent gjennom samarbeidsavtalen mellom regjerings- og samarbeidspartiene. Det foreslåtte kutt i 2018 gir en reduksjon i den samlede rammebevilgningen til disse institusjonene på vel 170 mill. kr.

Regjeringen foreslår å gi tilsagn til bygging av 2200 nye studentboliger i 2018. Det er samme antall som Regjeringen foreslo i Prop. 1 S (2016-2017), men det ble i 2017 plusset på 300 boliger gjennom budsjettavtalen mellom regjerings- og samarbeidspartiene.

Som ledd i plan vedtatt i 2017 om å utvide perioden for studiestøtten fra 10 til 11 måneder innen 2020, blir det i studieåret 2017-2018 utbetalt støtte i ti og en kvart måned. Støtteperioden utvides med en kvart måned hvert år fram til 2020, og det blir i studieåret 2018-2019 dermed utbetalt støtte i ti og en halv måned. Årlig studiestøtte for heltidsstudenter vil etter det øke med nesten 9000 kr i året til om lag 112 000 kr.

Den resultatbaserte andel av rammebevilgningen øker. Det nye finansieringssystemet for universiteter og høyskoler som ble innført i 2017 blir videreført i 2018 med noen små justeringer. Som varslet skjer det en liten endring i sammensetningen av rammebevilgningen som innebærer at den resultatbaserte komponentens andel av rammebevilgninger øker fra 31 prosent i 2017 til 32 prosent i 2018. Mens veksten i basiskomponenten er litt lavere enn antatt pris- og lønnsstigning (2,5 prosent), vokser den resultatbaserte komponenten med vel 6,5 prosent. Hele veksten kommer i den del av den resultatbaserte komponenten som har åpen ramme, ved at bevilgningene knyttet til studiepoeng, kandidater og utvekslingsstudenter vokser med i alt 8 prosent. Det er en nedgang i bevilgningen knyttet til avlagte doktorgrader, som i det nye

systemet har åpen ramme. Resultatbaserte bevilgninger med lukket ramme (publiserings-poeng; støtte fra EU, Norges forskningsråd og regionale forskningsfond; bidrags- og oppdragsinntekter (BOA)) har en vekst som tilsvarer antatt pris- og lønnsvekst (2,7 prosent).

Innføringen av nytt finansieringssystem ville gitt en omfordelingseffekt mellom institusjonene på 180 mill. kr i den resultatbaserte bevilgningen. Det ble i Prop. 1 S (2016-2017) foreslått å fordele omfordelingseffekten over to år, med 90 mill. kr hvert år i 2017 og 2018. I 2017 tilleggsbevilget Stortinget 45 mill. kr til institusjoner som kom dårlig ut i omfordelingen. Disse bevilgningene er i 2018 lagt inn som varig komponent i basisbevilgningen til de institusjonene som ble tilgodesett. Stortinget vedtok dessuten at omfordelingen skal skje over tre år. Regjeringen innfører dermed systemet med en samlet omfordeling på 135 mill. kr, fordelt med 45 mill. kr pr år i treårsperioden 2017-2019.

Ekspertgruppens forslag til nytt finansieringssystem omfattet også et punkt om at det bør innføres flerårige utviklingsavtaler mellom departementet og de enkelte institusjonene, med formål om å bidra til at institusjonene får en tydeligere strategisk profil og til bedre arbeidsdeling i høyere utdanning. Det er i 2017 iverksatt en prøveordning med slike avtaler, i første omgang med fem institusjoner. I 2018 blir ordningen utvidet til å omfatte ytterligere fem institusjoner. Det tas sikte på at prøveordningen skal føre

fram til etablering av slike avtaler for alle institusjoner fra og med 2019. På sikt skal alle avtaler gjelde samme periode. Under prøveordningen er det ikke knyttet økonomiske insentiver til avtalene, men departementet ønsker at dette bør skje når alle institusjonene får slike avtaler i 2019.

Ulike modeller for hvordan dette kan skje er spilt inn, og regjeringen varsler at den i budsjettproposisjonen for 2019 vil legge fram forslag til finansieringsmodell for utviklingsavtalene. Dette er ett år senere enn varslet i budsjettproposisjonen for 2017.

Departementet varslet i budsjettproposisjonen for 2017 at spørsmålet om en ny indikator for siteringer ville bli tatt opp i proposisjonen for 2018. Innføring av en siteringsindikator ble der foreløpig vurdert som egnet til å «rette merksemda mot eigenskapar ved den einskilde artikkelen, ikkje berre mot sjølve tidsskriftet», slik at en kombinasjon av publiserings- og siteringsindikator «vil ... kunne bidra til eit meir balansert insentiv til produksjon og kvalitet». Spørsmålet er ikke tatt opp igjen i proposisjonen for 2018. Departementet bemerker at relative siteringstall for norske artikler indikerer at det «framleis er behov for å utvikle forskingskvaliteten ved norske universitet og høyskolar», og det påpeker at noen institusjoner nå synes å ha nådd et så høyt antall publiseringer at de bør prioritere å heve kvaliteten på hver publikasjon framfor å produsere flere publikasjoner, mens andre fortsatt bør prioritere å øke publiseringsvolumet.

3 Overordnede mål og langsiktige prioriteringer:

- Økte bevilgninger til verdensledende fagmiljøer og muliggjørende teknologier

De langsiktige mål og prioriteringer for Solberg-regjeringens forskningspolitikk framgår av Meld. St. 7 (2014-2015) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024*, som ble behandlet i Stortinget høsten 2014.

Mål for samlet FoU-innsats

Planen fastslår at regjeringen vil «styrke forskningsinnsatsen for å nå målet om at forskning skal utgjøre 3 pst av BNP innen 2030». Delmålet om at den offentlige FoU-innsatsen skal utgjøre én prosent av BNP skal nås ved at regjeringen vil «øke forskningsbevilgningene ut over BNP-veksten hvert år fram til énprosentmålet er nådd». Regjeringen «tar sikte på at målet kan nås i perioden 2019-2020 ... gitt dagens utsikter for fremtidig BNP-vekst».

Overordnede mål og langsiktige prioriteringer

Langtidsplanen legger til grunn tre «overordnede mål»:

- Styrket konkurransekraft og innovasjonsevne.
- Løse store samfunnsutfordringer.
- Utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet.

Bevilgningene til forskning og høyere utdanning skal trappes opp innenfor seks «langsiktige prioriteringer»:

- hav;
- klima, miljø og miljøvennlig energi;
- fornyelse i offentlig sektor og bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester;
- muliggjørende teknologier;
- et innovativt og omstillingsdyktig næringsliv;
- verdensledende fagmiljøer.

Tallfestede opptrappingsmål for perioden 2015-2018

Planen fastsetter tallfestede mål for vekst i bevilgningene til følgende tre formål i perioden 2015-2018:

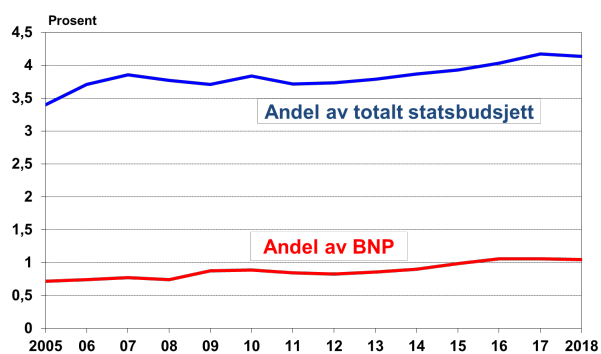
- trappe opp antall rekrutteringsstillinger med 500 nye stillinger;
- øke bevilgningene til forskningsinfrastruktur med 400 mill. kr;
- øke bevilgningene til ordninger som stimulerer til god norsk deltakelse i EUs ramme-program for forskning og innovasjon, Horisont 2020, med 400 mill. kr.

Langtidsplanen vil bli revidert i 2018, bl.a. på grunnlag av OECDs landgjennomgang av norsk politikk for forskning og høyere utdanning som ble lagt fram i juni 2017, og diverse høringsinnspill.

Nedenfor ser vi på hvordan budsjettforslaget for 2018 følger opp de politiske hovedmålene og -prioriteringene. Framstillingen er i tre deler: mål for forskningsbudsjettet som helhet (3.1), langtidsplanens opptrappingsmål (3.2) og langtidsplanens «langsiktede prioriteringer» (3.3).

3.1 FoU-bevilgningene fortsatt godt over én prosent av BNP, men andelen synker

Med en nominell vekst på 0,8 prosent og en realnedgang på 1,7 prosent, skiller budsjettet for 2018 seg markant ut fra budsjettutviklingen de øvrige år under Solberg-regjeringen. Den årlige realveksten i perioden 2013-2017 har ligget mellom 4 og 6 prosent, og det er siden 2000 bare ett annet år (2011) der det har vært tilsvarende realnedgang som i forslaget for 2018.

Figur 2 Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 2005-2018 som andel av BNP og av totalt statsbudsjett (ekskl. lån, gjeldsavdrag mv. og overføringer til Folketrygden og Statens pensjonsfond utland). Kilde: NIFU, Prop.1 S (2017-2018).

Figur 2 og tabell 1 (se s. 6) viser at FoU-bevilgningenes andel av totale bevilgninger over statsbudsjettet økte fra 4,03 prosent i 2016 til 4,17 prosent i 2017, mens den synker marginalt til 4,14

prosent i 2018. FoU-bevilgningenes andel av det samlede statsbudsjett er dermed i disse to årene betydelig høyere enn i alle tidligere år.

Tabell 1 viser en rekke indikatorer for utviklingen av FoU-bevilgninger i statsbudsjettet i perioden 2005-2018. Til grunn for beregningene ligger oppdaterte tall for FoU-bevilgningene fram til 2017 og 2018-proposisjonens anslag for FoU-bevilgningene i 2018. For indikatorer basert på BNP-tall ligger SSBs siste tall for BNP til og med 2016 til grunn, mens BNP for 2017 og 2018 bygger på regjeringens anslag i nasjonalbudsjettet for 2018.

Kombinasjonen av god vekst i FoU-bevilgningen og svak utvikling i BNP ga et sprang i FoU-andelen av BNP fra 0,90 prosent i 2014 til 0,99 prosent i 2015 og 1,06 prosent i 2016. Andelen holdt seg på samme nivå i 2017, mens den synker til 1,04 prosent i 2018.

Representanter for Høyre uttalte i valgkampen i 2017 at målet for veksten i offentlig finansierte FoU-ressurser bør være 1,25 prosent av BNP. Dette er ikke tatt inn i proposisjonen for 2018.

Det ligger også en betydelig støtte til FoU i form av provenytap (bortfall av skatteinntekter) knyttet til SkatteFUNN-ordningen. Langtidsplanen la til grunn at slike indirekte kostnader forbundet med statlig støtte til næringslivets FoU ikke skal tas med i grunnlaget for beregning av den offentlige FoU-innsatsens BNP-andel. Dersom en likevel ser dette i sammenheng, vil BNP-andelen av summen av FoU-bevilgninger og provenytap utgjøre 1,17 prosent i 2018, mot 1,19 prosent i 2017. I budsjettforslaget for 2018 blir provenytapet knyttet til SkatteFUNN på usikkert grunnlag anslått til hele 4,3 mrd. i 2017 og 4,4 mrd. kr for 2018 (se kap. 3.3.5).

«Offentlig finansiering»: FoU-bevilgninger eller utført FoU med finansiering fra offentlige kilder?

De senere år har en lagt budsjettproposisjonenes tall for årlige FoU-bevilgninger til grunn ved måling av oppfylleelsesgraden av målet om at offentlige FoU-midler skal utgjøre én prosent av BNP. Målet for offentlig finansiering av FoU inngår imidlertid som én av to komponenter i langtidsplanen overordnede mål om at nasjonale FoU-ressurser skal øke til tre prosent av BNP innen 2030. Den andre komponenten er at privat FoU-finansiering skal økes til to prosent av BNP. Når oppmerksomheten i større grad forskyves til den private finansieringskomponenten og offentlig og privat FoU-finansiering mer direkte skal vurderes

under ett, er det kun fra FoU-statistikken det er mulig å få sammenliknbare tall for både offentlige

og private finansieringskilder.

Tabell 1 Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 2005-2018. Vekst, andel av samlet statsbudsjett, andel av BNP.

År	FoU-bevilgninger på statsbudsjettet, mill. kr.	Provenytap, SkatteFUNN, mill. kr.	Vekst, mill. kr ¹⁾	I	II	III	IV	V	Va	VI
2005	14 283	1 215	545		4,0	1,8	3,40	0,72	0,78	0,64
2006	16 374	1 141	2 091		14,6	7,8	3,71	0,74	0,79	..
2007	18 091	989	1 717		10,5	2,6	3,86	0,77	0,81	0,70
2008	19 357	1 032	1 266		7,0	2,3	3,77	0,74	0,78	..
2009	21 204	1 179	1 847		9,5	4,6	3,71	0,87	0,92	0,80
2010	22 976	1 219	1 772		8,4	4,4	3,84	0,89	0,93	..
2011	23 551	1 302	575		2,5	-1,7	3,72	0,84	0,89	0,75
2012	24 489	1 392	938		4,0	0,1	3,73	0,83	0,87	..
2013	26 375	1 561	1 886		7,7	4,3	3,79	0,86	0,91	0,75
2014	28 311	2 089	1 936		7,3	4,7	3,87	0,90	0,97	..
2015	30 769	2 930	2 459		8,7	5,8	3,93	0,99	1,08	0,86
2016	32 979	3 700	2 210		7,2	4,6	4,03	1,06	1,18	..
2017	35 097	4 300	2 118		6,4	4,1	4,17	1,06	1,19	..
2018	35 381	4 400	284		0,8	-1,7	4,14	1,04	1,17	..

¹⁾ Kilde for FoU-beløpene t.o.m. 2017: NIFUs analyse av vedtatt budsjett. 2018: Regjeringens anslag i Prop. 1 S (2017-2018).

²⁾ 2016-2017 bygger på foreløpig prisindeks. For 2018 er anvendt deflator på 2,5 prosent for årlig lønns- og prisvekst.

³⁾ Totalt budsjett, ekskl overføringer til Statens pensjonsfond utland, Folketrygden og Utlån, gjeldsavdrag mv.

FoU-statistikkens tall for offentlig finansiering avviker imidlertid mye fra bevilgningstall i de årlige budsjettene fordi de to datakildene benytter ulike metoder for datainnhenting og ulike definisjoner av «offentlige kilder». FoU-statistikkens tall for offentlig FoU-finansiering for et gitt år er gjennomgående minst ti prosent lavere enn FoU-bevilgningene samme år (se kolonne V og VI i tabell 1). Dette skyldes flere faktorer, men det som bidrar mest til forskjellen er at kontingenter og andre overføringer til internasjonalt forsknings-samarbeid (bl.a. kontingenter til EU, CERN og lignende) inngår i FoU-bevilgningene, uavhengig av hvor mye av midlene som blir benyttet i eller kommer tilbake til Norge. I FoU-statistikken inngår slike midler bare i den grad de finansierer FoU som er utført i Norge, men de registreres da med «utlandet» som kilde, og ikke som midler fra norske offentlige kilder. Det er heller ingen direkte sammenheng mellom f.eks. bevilgningen til kontingent for å delta i EUs rammeprogrammer for forskning og de midler som norske FoU-miljøer henter hjem som finansiering av FoU utført i Norge.

I 2015 var bevilgningen til norsk EU-kontingent på snaut 2,7 mrd. kr (regnskap), mens FoU-statistikkens tall for FoU finansiert med midler fra EU var 960 mill. kr.

En ytterligere komplikasjon for vurderingen av tre-prosentmålet mot FoU-statistikkens finansieringstall, er at det i statistikken også opereres med en fjerde hovedkilde, «andre kilder», i tillegg til offentlige, private og utlandet. Blant annet klassifiseres finansiering fra SkatteFUNN under «andre kilder».

I 2015 var finansieringen av utført FoU fordelt slik mellom disse fire kildene: offentlige kilder, 26,9 mrd. kr (45 prosent); næringslivet, 24,8 mrd. kr (41 prosent), utlandet, 5,5 mrd. kr (9 prosent) og andre kilder, 1,8 mrd. kr (5 prosent). For at summen av offentlige og private («næringslivet») kilder skal utgjøre 100 prosent er det med andre ord nødvendig å omfordele FoU-statistikkens finansieringstall for å tilpasse dem til formuleringen av vekstmålet som en sum av offentlige og private kilder.

De samlede norske FoU-utgifter utgjorde i 2015 1,93 prosent, som er betydelig høyere enn i 2013 (1,65 prosent) og 2014 (1,72 prosent). Foreløpige tall for 2016 viser at FoU-andelen har fortsatt å vokse, og utgjorde da 2,04 prosent. Det finnes ikke tall for 2016 for fordelingen mellom finansieringskilder.

3.2 Langtidsplanens tre opptrappingsmål for fireårsperioden oppfylt

3.2.1 Vitenskapelig utstyr

Bevilgningene til vitenskapelig utstyr ble økt med 100 mill. kr i 2015, 25 mill. kr i 2016 og 100 mill. kr i 2017, i alt 225 mill. kr. Langtidsplanen satte målet for vekst i disse bevilgningene i perioden 2015-2018 til 400 mill. kr. I proposisjonen for 2018 foreslår regjeringen å bevilge 175 mill. kr til formålet og vil med det ha oppfylt planens vekstmål.

Økningen i 2017 kom ikke inn som en økt bevilgning, men ved at det med samme bevilgningsbeløp som året før ble foretatt et teknisk kutt på 300 mill. kr på posten, under henvisning til at det var akkumulert ubenyttede midler i omtrent denne størrelsesorden som følge av at det ofte går lang tid fra kontrakt om tildeling av midler inngås til faktisk utbetaling av midlene.

I 2018 blir både dette tekniske kuttet og veksten på 175 mill. kr dekket inn ved at bevilgningen økes fra 270 mill. kr i 2017 til 749 mill. kr i 2018. 337 mill. kr av veksten i 2018 er inndekning av det tekniske kuttet i 2017. Bevilgningsveksten i 2018 på snaut 480 mill. kr gir altså en volumøkning til formålet fra 2017 til 2018 som tilsvarer 175 mill. kr.

3.2.2 Støttetiltak for norsk deltakelse i Horisont 2020

Regjeringens strategi for norsk deltakelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020 (H2020) fastslår at Norges deltakelse bør øke kraftig. Ifølge EU-strategien bør Norge hente hjem to prosent av midlene som fordeles til forskning og innovasjon fra H2020. Per juni 2017 hadde norske forskningsmiljøer fått tildelt 1,81 prosent av de fordelte midlene under H2020. Oppdaterte tall indikerer at andelen har vokst til 1,91 prosent i andre tertial 2017.

I følge langtidsplanen for forskning og høyere utdanning skal bevilgningene til støttetiltak for økt norsk deltakelse i H2020 og annen EU-forskning øke med i alt 400 mill. kr i løpet av perioden 2015-2018. I budsjettårene 2015-2017 er bevilgningen til formålet økt med vel 320 mill. kr. Med en foreslått vekst i bevilgningen i 2018 på ca. 79 mill. kr blir vekstmålet oppfylt.

Det meste av økningen går til den såkalte STIM-EU-ordningen for støtte til forskningsinstitutter. Kontingenten for norsk deltakelse i EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer i 2018 er i proposisjonen anslått til snaut 2,2 mrd. kr. Det er

samme beløp som i saldert budsjett for 2017. Bevilgningen er basert på foreløpige anslag fra kommisjonen av hvor mye som vil bli utbetalt kommende år, og bevilgningen justeres når det foreligger nye budsjettall. Endelig kontingent fastsettes når det er klart hva som faktisk ble utbetalt i det aktuelle året.

I Revidert nasjonalbudsjett for 2017 ble bevilgningen for 2017 redusert med nesten 340 mill. kr som følge av styrket krone og endring Norges bidragsandel. Deler av kontingenten dekker utgifter til prosjekter under sjuende rammeprogram som ikke er avsluttet. Siden H2020 støtter både forskning og innovasjon blir ikke hele kontingenten regnet som FoU-bevilgning.

3.2.3 Nye rekrutteringsstillinger

Det bevilges ikke midler til nye rekrutteringsstillinger i 2018. Langtidsplanens mål om 500 nye rekrutteringsstillinger innen 2018 ble overoppfylt allerede i 2017, etter at det i løpet av årene 2015-2017 ble etablert 557 nye, varige rekrutteringsstillinger. En hovedforklaring på denne utviklingen er påslag av i alt 250 slike stillinger i budsjettavtalene i årene 2015-2017 mellom regjerings- og samarbeidspartiene. I tillegg kommer stillinger opprettet i revidert nasjonalbudsjett (RNB). Budsjettforslaget for 2018 omfatter helårseffekten av nye stillinger opprettet i 2017 med vel 120 mill. kr.

3.3 Langsiktige prioriteringer

3.3.1 Hav

Prioriteringen «hav» har et vidt tematisk spenn, og omfatter bl.a. FoU knyttet til petroleumsnæringen, maritime næringer, fiskeri og havbruk og forvaltning av økosystemer og ressurser i havområdene.

Olje-/gassrelatert FoU. I 2016 ble det bevilget 100 mill. kr til programmet Demo2000 under daværende tiltakspakke mot ledighet. Demo2000 skal kvalifisere norsk teknologi for bruk på norsk sokkel og bidra til økt teknologiekspert. Programmet fikk også en tilleggsbevilgning på 50 mill. kr i RNB for 2016. Bevilgningen på 100 mill. kr i tiltakspakken mot ledighet ble foreslått videreført i tiltakspakken i 2017 for økt sysselsetting, men 33 mill. kr ble gjennom budsjettavtalen mellom regjerings- og samarbeidspartiene overført fra Demo2000 til ENERGIX-programmet. Den samlede bevilgningen gikk da ned fra 155 mill. kr i saldert budsjett for 2016 til 122 mill. kr i 2017.

Den foreslåtte bevilgningen i 2018 er i størrelsesorden 50 mill. lavere enn i 2017 når det tas hensyn til rammeoverføringen av midler til Forskningsrådet. Programmet får dermed god vekst i 2018 dersom en ser bort fra bevilgningen i 2017 under tiltakspakken som bortfaller i 2018.

Også bevilgningen til PETROMAKS 2-programmet har en liten vekst i 2018 når det tas hensyn til rammeoverføringen av midler til Forskningsrådet. Bevilgningene til programmet hadde en vekst på 12 mill. kr både i 2016 og 2017. Programmet støtter strategisk, grunnleggende forskning og kompetanseutvikling, anvendt forskning og teknologiutvikling innen petroleumssektoren.

Marin FoU. Det ble over NFDs budsjett for 2017 bevilget 972 mill. kr til bygging av det isgående forskningsfartøyet «Kronprins Haakon». Det skal bidra til å nå mål innen norsk havforskning, klimaovervåking og arktisk forskning. Fartøyet ble ferdigstilt i 2017 og bevilgningen faller bort i 2018.

I 2017 ble det over KDs budsjett bevilget 10 mill. kr til prosjektet «Arven etter Nansen». Det har blant annet som mål å sikre at det nye fartøyet blir utnyttet effektivt, og bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltning og næringsmessig utnyttelse av de norske delene av sentrale og nordlige områder i Barentshavet. Bevilgningen økes i 2018 med 20 mill. kr.

Teknologisatsingen innenfor det marine og maritime området styrkes ved en økning på 30 mill. kr i bevilgningen til Innovasjon Norges støtte til pilot- og demonstrasjonsprosjekter innen området.

Det ble gitt en bevilgning i tiltakspakken for 2017 på 100 mill. kr til oppgradering av fartøy (25 mill. kr) og oppstart av bygging av nytt fartøy (75 mill. kr). 55 mill. kr videreføres i 2018 på grunn av forsinkelser i anbudsprosessen. Samlet ramme for byggingen av fartøyet er 75 mill. kr.

Særskilte vekstposter under dette formålet for øvrig er 10 mill. kr til utredning om samlokalisering av bl.a. Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet i Bergen, 11 mill. kr til forskningstokt i Antarktis, 5 mill. kr til kompetansesenter for hav og arktiske spørsmål i Tromsø og 11 mill. kr til marin vekst. Havforskningsinstituttet, som fra 1.1.2018 blir slått sammen med NIFES, får et kutt i sin driftsbevilgning for 2018 med 10 mill. kr.

3.3.2. Klima, miljø og miljøvennlig energi

Denne prioriteringen er særlig knyttet til det overordnede mål om løsning av store samfunnsutfordringer.

Klima. KLDs bevilgninger til forskningsprogrammer under Norges forskningsråd styrkes i 2018 med vel 19 mill. kr for å fremme kunnskap om å få til lavutslippsutvikling, særlig innen ikke kvotepliktige sektorer som transport og landbruk. I 2017 ble det bevilget 71,5 mill. kr til denne satsingen. KLDs bevilgning i 2018 er ellers redusert med i alt 7 mill. kr for omprioritering og effektivisering. For øvrig gis det generell pris- og lønnskompensasjon.

Miljøvennlig energi. OEDs FoU-bevilgning til miljøvennlig energi går i 2018 ned med et beløp i størrelsesorden 25 mill. kr når det korrigeres for en forholdsmessig andel av midler som OED rammeoverfører til Forskningsrådets virksomhetsbudsjett under KD. ENERGIX-programmet fikk i 2017 en bevilgning under tiltakspakken mot ledighet på 33 mill. kr gjennom budsjettavtalen mellom regjerings- og samarbeidspartiene. Bevilgningen reduseres i 2018 med omtrent samme beløp. ENERGIX-programmet støtter forskning på fornybar energi, effektiv energibruk, energisystem og energipolitikk. Bevilgningen til forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) har omtrent samme nominelle nivå som i 2017. LMD reduserte i 2017 sine bevilgninger til programmet med 13,5 mill. kr, og vil i 2018 dreie sin satsing fra fornybar energi til fordel for muliggjørende teknologier.

Stortinget anmodet i juni 2016 om at regjeringen etablerer et program for lavutslippsteknologi for olje- og gassektoren. I budsjettproposisjonen for 2018 peker regjeringen på at støtte til teknologi som bidrar til energieffektivisering og nullutslipp av klimagasser allerede er sterkt prioritert i etablerte programmer (PETROMAKS 2, Demo2000). Et eget program vil etter regjeringens syn ikke gi tilstrekkelig merverdi, og formålet bør følges opp innenfor eksisterende programstruktur.

3.3.3. Fornyelse i offentlig sektor og bedre og mer effektive velferds-, helse- og omsorgstjenester

Også denne prioriteringen skal romme satsinger knyttet til det overordnede mål om løsning av store samfunnsmessige utfordringer.

Få vekstposter gjelder denne prioriteringen i 2018. Bevilgningen til langsiktig forskning innenfor arbeids- og velferdsområdet økes med 10 mill. kr

over budsjettet til Arbeids- og sosialdepartementet (ASD).

En bevilgning på 15 mill. kroner i RNB for 2017 til etablering av en ny senterordning for klinisk helseforskning blir videreført i 2018.

3.3.4. Muliggjørende teknologier

Bevilgningene til muliggjørende teknologier (nanoteknologi, bioteknologi, IKT, avanserte produksjonsprosesser) økes i 2018 med i alt 65 mill. kr. 30 mill. kr bevilges over NFDs budsjett, mens 35 mill. kr kanaliseres over KDs budsjett. Av KDs bevilgning skal 5 mill. kr gå til arbeidet med å mobilisere humanistiske fagmiljø til denne typen forskning.

LMD vil dreie flere års satsing på fornybar energi til muliggjørende teknologier, og styrker bioøkonomistrategien med en økt bevilgning på 10 mill. kr til satsing for økt verdiskaping i biobaserte næringer.

KLDs bevilgning til GenØk – Senter for biosikkerhet i Tromsø reduseres fra 11,9 mill. kr i 2017 til 5 mill. kr i 2018. GenØk driver forskning, informasjon og rådgivning om helse- og miljøkonsekvenser ved bruk av genteknologi og genmodifisering for å sikre trygg bruk av genteknologi. Kuttet er «ledd i å effektivisere aktiviteten på området». På grunnlag av en evaluering av GenØks virksomhet vil en se på mulighetene for «ytterlegare målretting og ulike måtar å organisere dette viktige arbeidet på».

3.3.5. Innovativt og omstillingsdyktig næringsliv

I 2016 og 2017 ble det gitt betydelige bevilgninger til næringsrettet FoU gjennom regjeringens særskilte «tiltaks pakker for økt sysselsetting/mot ledighet». I 2017 ble det gitt i alt 230 mill. kr til næringsrettet FoU over OEDs (Demo2000, ENERGIX) og NFDs (BIA, kommersialisering/FORNY, miljøteknologi) budsjetter. Disse særskilte bevilgningene faller bort i 2018 siden tiltakspakkene ikke videreføres.

Etter at det i årene 2013-2016 var god vekst i FoU-bevilgningene over NFDs budsjetter, flatet denne veksten ut i 2017 og bevilgningene går ned i 2018 som følge av bortfallet av bevilgningene i den særskilte tiltakspakken. Den store nominelle nedgangen i NFDs FoU-bevilgninger må korrigeres for rammeoverføringen av midler (137 mill. kr) til Forskningsrådets virksomhetspost under KD.

Over NFDs budsjett styrkes bevilgningen til muliggjørende teknologier med 30 mill. kr i 2018 (jf kap. 3.3.4), og basisbevilgningen til teknisk-

industrielle forskningsinstitutter økes med 15 mill. kr.

Det påpekes i NFDs budsjett at «parallelt med at enkelte ordninger blir styrket, reduseres tildelingen til enkelte forskningsprogrammer over næringsministerens del av budsjettet.» Bevilgningen til miljøteknologi, som i 2017 hadde 30 mill. kr i tiltakspakken, reduseres fra 535 mill. kr i 2017 til 466 mill. kr i 2018.

Bevilgningen til innovasjonskontrakter (tidligere: FoU-kontrakter) får samme nominelle bevilgning som i 2017. Ordningen utvides til også å gjelde innovative anskaffelsesprosesser.

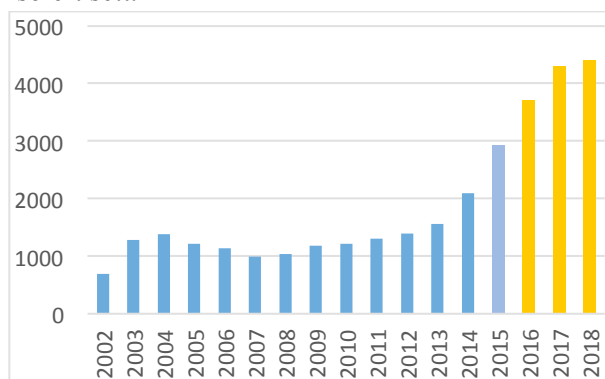
Det ble i 2017 bevilget 50 mill. kr til ny ordning for støtte til såkalte katapult-sentre som skal støtte næringslivets behov for fasiliteter til testing, pilotering, simulering og visualisering. Ordningen styrkes i 2018 med ytterligere 50 mill. kr.

Kraftig vekst i støtten til næringslivets FoU gjennom SkatteFUNN. SkatteFUNN er en ordning for indirekte statlig støtte til næringsrettet FoU som ikke kommer til uttrykk i statsbudsjettet som direkte bevilgninger, men som bortfall av skatteinntekter (provenytap). Ordningen ble innført i 2002. Etter en kraftig økning i støtten de første årene etter at ordningen ble innført, kom det, som det framgår av figur 3, en markert nedgang fram til 2007-2008, da det på grunnlag av en evaluering av økonomistyringen i ordningen ble satt et tak for maksimum årstimetall (1850 timer) og maksimum timesats (500 kr) for egne ansatte. Taket på årstimetall har vært uendret siden, mens timesatsen er blitt hevet noe, først fra 500 kr til 530 kr i 2011 og til 600 kr i 2014.

Ved starten i 2002 ble maksimumsrammen for samlet støtte pr. foretak (kjøp av FoU eller summen av innkjøpt og egenutført FoU) og for egenutført FoU fastsatt til henholdsvis 8 og 4 mill. kr. De forble uendret inntil 2009, da de ble hevet til hhv. 11 og 5,5 mill. kr. Satsene ble utvidet ytterligere både i 2014, 2015 og 2016: i 2014 til hhv. 22 mill. kr og 8 mill. kr, i 2015 til 33 mill. kr og 15 mill. kr og i 2016 til 40 mill. kr og 20 mill. kr. I forslaget til budsjett for 2017 ble disse satsene ytterligere hevet til hhv. 50 mill. kr og 25 mill. kr. Det forslås ikke ytterligere satsendringer i 2018.

Tall for faktisk provenytap knyttet til ordningen foreligger til og med 2015. Da var det på 3 mrd. kr, om lag 900 mill. kr høyere enn i 2014. Det er enorm økning i anslagene for den videre utviklingen i provenytapet for årene 2016-2018. Det framgår av figur 3 at provenytapet antas å bli 3,7 mrd. kr i 2016 og at det vil øke til 4,3 mrd. kr i

2017 og til 4,4 mrd. kr i 2018. Anslaget for 2017 er nå 1,1 mrd. kr høyere enn anslaget som ble lagt til grunn i budsjettforslaget for 2017. Veksten skyldes økt bruk og ikke utvidelse av ordningen. Siste utvidelse av støtterammen ble foretatt i 2017, da med en anslått provenytapeffekt på 60 mill. kr isolert sett.

Figur 3. Provenyttap SkatteFUNN 2002–2018. Kilde: Skatteetaten/Finansdepartementet; Prop. 1 S (2017-2018). Tall for årene 2016-2018 er anslag

Siden flertallet av bedrifter med godkjente SkatteFUNN-prosjekter ikke er i skatteposisjon, blir i praksis det meste av støtten (75-80 prosent) gitt i form av direkte utbetalinger.

SkatteFUNN er under evaluering i regi av Samfunnsøkonomisk analyse AS. Evalueringen skal belyse effekten av de betydelige utvidelsene av ordningen gjennom de siste årene og bl.a. vurdere dens utløsende effekt på FoU og innovasjon. Evalueringen skal være ferdigstilt innen juli 2018.

I forbindelse med Stortingets behandling av Prop 1 S (2016-2017) ble Regjeringen bedt om å «vurdere å endre Skattefunn-ordningen slik at en større andel går til bedrifter som (er) yngre enn 8 år». Regjeringens vurdering i Prop. 1 S (2017-2018) er at den ikke finner det hensiktsmessig å foreta endringer i ordningen, bl.a. fordi det er lite som tyder på at den samfunnsmessige lønnsomheten av investeringer er større i nyere enn eldre bedrifter, og fordi endringer f.eks. i form av høyere støttesatser for yngre bedrifter vil gjøre ordningen mer kompleks og byråkratisk. I alle fall bør eventuelle endringer i ordningen utstå til evalueringen foreligger.

Regional forskning. De sju regionale forskningsfondene ble etablert i 2009 etter modell av det daværende forskningsfondet. I 2015 ble fondsmekanismen avviklet og ordningen er etter det finansiert ved ordinære bevilgninger i statsbudsjettet. Fondene fikk en særskilt tilleggsbevilgning under regjeringens tiltakspakker mot ledighet i 2016 (35 mill. kr) og 2017 (11 mill. kr). Disse bortfaller i 2018, men bevilgningen er

likevel 3 mill. kr høyere enn i 2017 når det er tatt hensyn til tekniske endringer.

Regjeringen øker for øvrig bevilgningen til Innovasjon Norges arbeid med regionale næringsklynger med 10 mill. kr.

3.3.6. Verdensledende fagmiljøer

Styrking av prioriteringen verdensledende fagmiljøer har vært et framtrepende trekk ved alle budsjetter under denne regjeringen. Dette videreføres i 2018; som i 2017 økes bevilgningen til Forskningsrådets ordning for fri prosjektstøtte (FRIPRO Toppforsk) med 50 mill. kr.

Bevilgningen til verdensledende fagmiljøer styrkes også med en økt bevilgning på 45 mill. kr til ordningen med Sentre for fremragende forskning (SFF). Ordningen ble også styrket i 2017 med en bevilgning på 17 mill. kr.

3.4. Status for langtidsplanen

I 2018 vil den tiårige langtidsplanens første fireårsperiode være avsluttet, og planen er under revidering. Hovedbildet av hva som er oppnådd i løpet av fireårsperioden er særlig:

- To av målene, BNP-målet for offentlige bevilgninger og nye rekrutteringsstillinger, ble begge overoppfyllt før fireårsperiodens slutt;
- de to øvrige tallfestede målene for fireårsperioden (vitenskapelig utstyr; støtte til H2020-deltakelse) blir begge oppfylt i 2018;
- den langsiktige prioriteringen verdensledende fagmiljøer har hatt høy, jevn vekst gjennom hele perioden;
- bevilgningene til innovativt og omstillingsdyktig næringsliv vokste betydelig de to første årene, flatet ut i 2017 og går ned i 2018 som følge av bortfallet av de foregående to års tiltakspakker. Støtten til næringslivets FoU gjennom SkatteFUNN har økt kraftig i perioden,
- prioriteringen hav har hatt god vekst, særlig i de første årene i perioden, bl.a. gjennom bevilgninger i tiltakspakkene og til bygging av nye forskningsfartøy,
- prioriteringene muliggjørende teknologier og klima, miljø og miljøvennlig energi har begge hatt god vekst i enkeltår, men liten eller ingen vekst i øvrige år,
- prioriteringen fornyelse i offentlig sektor har i hovedsak hatt vekst gjennom økte rammebevilgninger til helseforetakene.

4 Særskilte spørsmål

- Humaniorameldingen følges opp, ekstraordinær støtte til Haldenreaktoren

4.1. Oppfølging av Meld. St. 25 (2016-2017) Humaniora i Norge

Regjeringen la i mars 2017 fram en egen melding om humanistiske fag som ble behandlet av Stortinget i juni 2017. Meldingen fremhever bl.a. behovet for mer humanistisk forskning og utdanning som er innrettet mot å møte de store samfunnsutfordringene, som integrering, migrasjon, teknologisk endring, klima, miljø og bærekraft. Meldingen understreker verdien av humaniora som selvstendig kunnskapsleverandør på slike områder, og vil tilpasse det politiske rammeverket for aktuelle satsinger slik at det blir bedre tilpasset humanioras egenart.

Norges forskningsråd skal arbeide med å mobilisere humanistiske fagmiljøer til slik forskning. I budsjettproposisjonen for 2018 foreslår regjeringen å sette av 5 mill. kr til mobilisering av humaniora til forskning innen muliggjørende teknologier.

Andre forslag for 2018 som knyttes til meldingen er:

- En bevilgning på 12 mill. kr til åpen tilgang til forskningspublikasjoner (Open Access) skal bl.a. bidra til å støtte et nasjonalt universitets- og høyskolekonsortium for innkjøp av tidsskrifter innen humaniora og samfunnsfag;
- bevilgningen til Holberg-prisen økes med 3 mill. kr for å komme på nivå med Abel-prisen, og Holberg-prisen i skolen styrkes med 1 mill. kr for at flere skoler skal kunne delta;
- det etableres et nytt stipend som skal stimulere til å ta ingeniør- eller økonomiutdanning på mastergradsnivå ved studieprogram i

Frankrike og Tyskland som er tilrettelagt for norske studenter.

Meldingen inngår som underlag for revideringen av langtidsplanen for forskning og høyere utdanning i 2018.

4.2. Bevilgninger til forskningsinstituttene.

2018 får miljøinstituttene en pris- og lønnskompensasjon på 2,5 prosent og en generell styrking på 0,7 mill. kr i en bevilgning på i alt 187 mill. kr.

De samfunnsvitenskapelige instituttene gis en nominell vekst i bevilgningen som omtrent svarer til forventet lønns- og prisvekst. Bevilgningen fra LMD til primærnæringsinstituttene har en nominell vekst i underkant av anslått pris- og lønnsvekst. De teknisk-industrielle instituttene får en vekst på 15 mill. kr som delvis skal gå til å innlemme Sintef Raufoss Manufacturing i ordningen for statlig basisfinansiering av forskningsinstitutter.

Noen institutter som er med i basisfinansieringsordningen inngår i forskningskonserner, noe som reiser problemstillinger knyttet til mulighetene til å disponere midlene til helhetlig strategisk instituttutvikling innenfor konsernet. KD og NFD vil sammen med andre departementer gå gjennom disse problemstillingene og vurdere behov for endring av retningslinjene for statlig basisfinansiering av forskningsinstitutter.

Det foreslås å gi en særskilt ny bevilgning til Institutt for energiteknikk (IFE) på 50 mill. kr. Det skal bidra til å opprettholde nødvendig kompetanse etter at det i flere år har vært et fall i etterspørselen i det internasjonale markedet for de tjenester som Haldenreaktoren leverer.

5 Norges forskningsråd

- Budsjettomlegging og effektivisering

Det ble i 2017 gjennomført en såkalt «område-gjennomgang» av Forskningsrådet i regi av en ekspertgruppe oppnevnt av regjeringen. Gruppen skulle vurdere rådets system for tildeling av forskningsmidler og legge fram forslag til tiltak som både kan heve kvaliteten på prosjektene som støttes og redusere rådets ressursbruk i søknadsprosessen og i prosjektbehandlingen.

Gruppens forslag til ordninger for flytting av søknader mellom støtteordninger for å øke kvaliteten på prosjekter som støttes er ikke tatt til følge. Det gjelder også forslag fra Forskningsrådet selv om et fritt budsjett for å skape helhet i rådets prosjektportefølje.

Resultatene av gjennomgangen er i første rekke disse:

- Som svar på ekspertgruppens påpekning av at praktiseringen av sektoransvaret for forskning fører til en fragmentert forskningspolitikk, har KD utarbeidet en «veileder for sektoransvaret for forskning». Den beskriver departementenes ansvar og KDs koordinerende rolle på forskningsområdet;
- Det er fastsatt retningslinjer for bruken av bevilgningen under kap. 285, post 53 for «strategiske satsinger» som imøtekommer gruppens forslag om at posten bør rendyrkes som «ein finansieringsmekanisme som ivaretar endringsbehov, sektorovergripande område (som IKT, klima- og grunnleggande teknologiforskning) og lange tidsperspektiv i forskningssystemet». Posten skal ifølge retningslinjene brukes til å følge opp langtidsplanens prioriteringer, skape fleksibilitet for å gjennomføre langsiktige og systemstrategiske endringer og støtte forskning av høy kvalitet.
- Finansieringssystemet for Forskningsrådets administrasjonskostnader legges om, slik at kostnader i FoU-bevilgningene til Forskningsrådet fra samtlige departementer utenom KD som ikke går til FoU, blir overført fra disse departementenes budsjetter til KD. Bevilgningene samles på én post, kap. 285, post 55, som omdøpes fra «administrasjonskostnader» til «virksomhetskostnader». Dette innebærer at 315 mill. kr overføres fra andre departementer til denne posten, og at 230 mill. kr flyttes fra andre poster under KDs budsjett. Posten øker med det fra 265 mill. kr i 2017 til 793 mill. kr i 2018.
- Forskningsrådet skal effektivisere sin drift og gjennomføre kutt i de administrative kost-

nadene. Rådet fikk i 2017 et kutt på 20 mill. kr i administrasjonsbevilgningen og i bevilgningen for 2018 ligger det et ytterligere kutt på 30 mill. kr. Det legges opp til «ytterlegare reduksjon i 2019», basert på en kartlegging av innsparingsmuligheter og «ein nærare gjennomgang i 2017 av kva som skal vere Forskningsrådets oppgåver framover».

De samlede forskningsbevilgninger til Forskningsrådet fra de departementer som bidrar mest til Forskningsrådets budsjett, får en anslått vekst på om lag 700 mill. kr, tilsvarende snaut 9 prosent. I en vekst i FoU-bevilgningen (utenom virksomhetsposten) fra KD på snaut 550 mill. kr, ligger en teknisk inndekning av 327 mill. kr til vitenskapelig utstyr (kap. 285, post 54) som i 2017 ble dekket av ubenyttede midler fra tidligere års bevilgninger. Denne del av økningen i bevilgningen gir altså ingen volumøkning i aktivitetene som finansieres over posten.

En betydelig nominell nedgang i bevilgningene fra FoU-tunge departementer som OED og NFD skyldes særlig bortfallet av tiltakspakkene, men også av overføringer til rådets virksomhetspost under KDs budsjett. For LMD er det liten eller ingen vekst i bevilgningene når det korrigeres for disse overføringene. Forskningsrådet forvalter bevilgningen fra HOD til etablering av ny senterordning for klinisk helseforskning. En større økning i SDs bevilgning til Forskningsrådet skyldes en bevilgning på 30 mill. kr til ny satsing på forskning, innovasjon og pilotering innen transportsektoren («Pilot T») for å utnytte det teknologiske potensialet for nye mobilitetsløsninger.

NIFU utarbeider årlig en oversikt over konsekvensene av Regjeringens forslag til statsbudsjett i Prop. 1 S for universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. Denne rapporten utgjør den første delen av dette arbeidet. Den er en hurtigutredning som har fokus på budsjettproposisjonens forskningspolitiske profil. De endelige tall fra NIFUs gjennomgang av det vedtatte budsjett for 2018 vil foreligge våren 2018. Rapporten er skrevet av Egil Kallerud og Bo Sarpebakken. For spørsmål, kontakt Egil Kallerud, NIFU, e-post: egil.kallerud@nifu.no. Rapporten er tilgjengelig på NIFUs hjemmeside, <http://www.nifu.no/>. Rapporten publiseres kun i elektronisk versjon.

Oslo, 06. november 2017

Sveinung Skule
Direktør

ISBN 978-82-327-0305-0